

Binnenlandse adoptie: de grens van het perspectief

Vlaamse
Ombudsdienst

Inhoudsopgave

1. Samenvatting	3
2. Situering van dit rapport	4
3. Uitgangspunt en ultieme toetssteen	6
4. De zoektocht naar een herstel in natura voor de benadeelde kandidaat-adoptieouders	8
4.1 Voor wie geldt een mogelijk herstel in natura?	9
4.2 Welke schouders dragen de correctie?	10
4.3 Vertragingen verrekenen: welke en hoe?.....	10
4.4 Rechtszekerheid en het vertrouwen honoreren, in het bijzonder voor ouders met een concreet perspectief.....	12
4.5 Binnen een beperkte juridische ruimte om in te grijpen	13
4.6 Het tijds kader om in te grijpen	15
4.7 Concreet: wankelende wegen naar een vorm van herstel in natura....	16
4.8 Tussenbesluit.....	19
5. Tot slot: Voorkomen is beter dan genezen	20

1. Samenvatting

26 januari 2022 - Op vraag van de Parlementaire Commissie Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding onderzocht de Vlaamse Ombudsdienst opnieuw het thema van binnenlandse adoptie. Een eerder onderzoek uit 2021 – met een rapport onder de titel ‘Ontelbare jaren een kind verwachten’ – kwam er na een klacht van een koppel kandidaat-adoptanten over vertragingen in hun traject naar adoptie. Het rapport trof inderdaad op twee plaatsen onbillijke vertragingen aan. Dit nieuwe onderzoek moet diepgaander antwoorden op de vraag naar herstel voor die onbillijke vertragingen.

In dit rapport wordt met een frisse blik gezocht naar oplossingen die de decreetgever zou kunnen overwegen. Er wordt geschetst welke overwegingen bepalend zijn daarvoor en er worden concrete scenario’s onderzocht. Dan blijkt opnieuw dat er rekening gehouden moet worden met onder meer rechtszekerheid en vertrouwen, met de mogelijke (juridische) gevolgen van een nieuwe volgorde op de wachtlijst, met de ruimte en de tijd waarbinnen ingegrepen kan worden en bovenal met het belang van het kind dat altijd centraal hoort te staan.

Zelfs met de blik fors gericht op mogelijke uitkomsten, kan de Vlaamse Ombudsdienst uiteindelijk niet anders dan vast te stellen dat er geen ruimte is voor herstel in natura bij wijze van een algemene maatregel door de decreetgever. Er is in realiteit geen marge om voor de fouten uit het verleden een algemene oplossing te vinden die rechtszeker is en die niet opnieuw rechten of grondrechten schendt. Dit is voor de verzoekers ongetwijfeld een bijzonder harde conclusie. De oplossingen die het recht voor dit soort van leed wel heeft, bevinden zich bij een rechter die in een individueel geval naar herstel kan kijken. Die uitkomst komt niet tegemoet aan wat verzoekers bovenal verlangen en is dus onvolmaakt in de aard.

Deze concrete conclusie gaat ook gepaard met een meer algemene blik op de toekomst. Er zijn voor de decreetgever nog kansen om het adoptietraject rechtszekerder te maken om te vermijden dat nieuwe klachten ontstaan. Zo kan de Adoptie-autoriteit een scherper onderbouwd mandaat krijgen om de doorstroming beter te beheersen. En ook op gebied van transparantie is er winst te boeken. Deze conclusies sluiten opnieuw aan bij ‘Ontelbare jaren een kind verwachten’ dat de decreetgever vroeg om voor adoptie een brede stresstest uit te voeren.

2. Situering van dit rapport

1. Dit vervolgrapport ‘Binnenlandse adoptie: de grens van het perspectief’ volgt op eerder onderzoek van de Vlaamse Ombudsdienst naar binnenlandse adoptie in Vlaanderen. In januari 2021 gaf dat onderzoek aanleiding tot het rapport ‘Ontelbare jaren een kind verwachten’. Toen bleek al dat (binnenlandse) adoptie een thema is dat de gemoederen ontzettend beroert, en met reden. Centraal staan kinderen voor wie geen enkele andere mogelijkheid wordt gezien dan het (geheel of gedeeltelijk) doorknippen van hun oorspronkelijke familiebanden.

Aan één van de zijden van een adoptietraject staan kandidaat-adoptanten. ‘Ontelbare jaren een kind verwachten’ onderzocht aan die kant het concrete traject van een koppel kandidaat-adoptanten met een klacht over de lang aanslepende tijdsduur van hun adoptieprocedure (dossier 2020-4159). De Ombudsdienst ging na waarom het traject van verzoekers, en bij uitbreiding van personen die zich in een gelijkaardige situatie bevonden, zo lang was.

2. Pro memorie: de adoptieprocedure is vastgelegd in het decreet binnenlandse adoptie van 2015 en in het uitvoeringsbesluit. Die procedure moet bij geschikte kandidaat-adoptanten uitkomen en probeert ook een zo goed mogelijke matching te bereiken tussen de kandidaat-adoptanten en de kinderen die in aanmerking komen voor adoptie.

De adoptieprocedure bestaat grof geschetst uit negen achtereenvolgende stappen. De eerste zes zitten grotendeels aan de zijde van de kandidaat-adoptanten.

1. aanmelding van de kandidatuur bij het Vlaams Centrum voor Adoptie (VCA) en registratie;
2. het volgen van een informatiesessie;
3. instroombeheer door het VCA;
4. het behalen van een voorbereidingsattest na het volgen van voorbereidingssessies;
5. maatschappelijk onderzoek;
6. het verkrijgen van een geschiktheidsvonnis.

Dan volgt de opstart van de effectieve bemiddeling, de laatste stappen van het adoptietraject en die gaan in de richting van het kind:

7. ondertekenen van een bemiddelingsovereenkomst met het Adoptiehuis;
8. matching tussen een kind en de kandidaat-adoptanten;
9. rechterlijke controle en adoptievonnis van de familierechtbank.

3. Het klachtenonderzoek was in het eerste rapport gebaseerd op geanonimiseerde tabellen met gegevens over doorstroomtijden en trajecten en focuste op de stappen 1 tot 6. Het rapport beschreef algemene conclusies voor de organisatie van adoptie en conclusies ten aanzien van het specifieke traject van de verzoekers waarin twee onbillijke vertragingen werden opgemerkt:

- De eerste vastgestelde onbillijke vertraging had te maken met een betaaldatum. Snel het cursusgeld betalen, leverde een voordeel op in de vorm van een snellere doorstroming naar de voorbereidingssessies.
- Een tweede onbillijke vertraging was gelinkt aan instroombeheer en werd veroorzaakt door wissels in de loop van het traject. De keuze voor interlandelijke adoptie of voor een specifiek kindprofiel deed sneller doorstromen in de richting van de voorbereidingscursus. Soms werd die keuze dan toch aangepast naar wat normaal in een trager traject verliep, maar werd het voordeel behouden. Dit is het zogenaamde ongewenste neveneffect.

4. Het rapport en de thematiek zijn in de daarop volgende maanden verschillende keren aan bod gekomen in het parlementaire werk. Het werd besproken in een gedachtewisseling in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding op [2 maart 2021](#). Het kwam vervolgens nog aan bod in het jaarverslag van de Vlaamse Ombudsdienst van 2020 dat gepubliceerd werd op [9 maart 2021](#). Dit werd besproken in diezelfde parlementaire Commissie op [27 april 2021](#). Een voorstel van resolutie over het herstel na de vertragingen leidde er tot een nieuwe bespreking op [25 mei 2021](#).

Bij al die besprekingen bleek dat de volksvertegenwoordigers het belang van de te adopteren kinderen terecht altijd voorop willen zetten, maar tegelijk op zoek blijven

naar in natura-oplossingen die een antwoord kunnen bieden op de onbillijke vertragingen die sommige kandidaat-adoptanten in het traject hebben ondergaan, zoals aangetoond in het rapport van de Vlaamse Ombudsdienst van januari 2021.

5. De Parlementaire Commissie Welzijn vroeg de Vlaamse Ombudsdienst op 13 oktober 2021 om haar verder te informeren over herstelmogelijkheden voor de onbillijke situatie die is ontstaan voor sommige kandidaat-adoptanten naar aanleiding van de vastgestelde vertragingen. De Commissie wees in dit verband op de verschillende visies die ter zake reeds naar voren zijn geschoven tijdens de bespreking.

De Ombudsdienst bevroeg het Vlaams Centrum voor Adoptie en Adoptiehuis opnieuw en verkreeg recente (laatste versie januari 2022), uitgebreide geanonimiseerde informatie over de personen op de huidige wachtlijst bij het Adoptiehuis en over hun adoptietraject. Op dit moment bevinden zich 79 kandidaat-adoptanten op die lijst (58 die al een overeenkomst ondertekenden en 21 anderen die zich aanmeldden na het verkrijgen van hun geschiktheidsvonnis). De informatie over al die trajecten en de antwoorden op alle bijkomende vragen liggen aan de basis van dit vervolgrapport. Alles werd verwerkt op een manier die maximaal de bescherming van de privacy van de betrokkenen garandeert. Een opvallende vaststelling die uit het onderzoek van de tabellen volgt, is dat er nog kandidaat-adoptanten zijn met een gelijkaardige wachttermijn.

Dit rapport, onder de titel 'de grens van het perspectief' is het finale antwoord op deze vraag omtrent herstel in natura waarmee de Vlaamse Ombudsdienst het concrete klachtendossier sluit. De Vlaamse Ombudsdienst informeert de Commissie over de mogelijkheden die er zouden kunnen bestaan en ze adviseert over de juridische haalbaarheid daarvan.

3. Uitgangspunt en ultieme toetssteen

6. Vanwege de gevoeligheid van het thema is het aangewezen het basisprincipe dat al aan bod kwam in het rapport van januari 2021, opnieuw uitdrukkelijk centraal te stellen.

De primaire focus van de rechtsfiguur adoptie – als uiterst verregaande jeugdbeschermingsmaatregel – ligt op het kind en de primaire focus ligt bijgevolg niet op de geboorteouders, noch op de (kandidaat-)adoptieouders. Dit toont zich bijvoorbeeld in de rechterlijke bevestiging dat er geen recht op een adoptiekind

bestaat (EHRM, *X t. België en Nederland*, 1975; EHRM, *Pini e.a. t. Roemenië*, 2004, r.o. 140.).

Adoptie is een maatregel die ertoe strekt om ouders te zoeken voor een kind in nood. Nooit mag adoptie dienen om een kind te zoeken voor ouders. Het behoeft eigenlijk geen herinnering dat het in deze materie nooit gaat om een goed, maar wel om kinderen van vlees en bloed: krachtig in hun zijn, maar kwetsbaar in het feit dat de samenleving hen nog niet goed hoort en leest. Beslissingen over hen hebben nood aan die extra wakende laag.

Deze nadruk op het kind laat zich ook zien in de steeds sterkere kindfocus wanneer bijvoorbeeld het Europees Hof voor de Rechten van de Mens zich uitspreekt over vermeende schendingen van het EVRM in het kader van adoptie. Het recht van het kind om ‘meaningful relations’ te hebben met de geboorteouders ligt steeds meer in de kern van de mensenrechtengeschillen, waar vroeger het recht op gezinsleven nog vaak werd beschreven aan de hand van de adoptieouders of de biologische ouders (vgl: EHRM, *Strand Lobben e.a. v. Noorwegen*, 2019 en EHRM, *Pedersen e.a. v. Noorwegen*, 2020.)

De rechtspraak toont bij uitstek dat adoptie altijd en overal het belang van het kind moet dienen (art. 3 IVRK). De invulling van dat belang blijft in veel materies nogal vaag, maar de bovenstaande rechtspraak duidt op een aantal elementen ervan in het kader van adoptie zoals de opbouw van relaties, het kunnen opgroeien in een gezinscontext etc.

7. Wanneer het belang van het kind in het geding is, moet het centraal staan, desgevallend ook in de afgeleide procedures. Wanneer overheden dus een afgeleide procedure installeren voor kandidaat-adoptanten, dan moet die het belang van het kind respecteren. Datzelfde geldt wanneer nu zou worden ingegrepen op de huidige adoptieprocedure of op de wachtlijsten voor kandidaat-adoptanten – voor het verleden of de toekomst.

Op het eerste zicht lijkt een aanpassing van de adoptiewachtlijsten als correctie voor onbillijkheden niet in te druisen tegen het belang van het kind. Alle ouders op de lijst zijn geschikt bevonden en ze hebben al verschillende stappen uit het traject doorlopen. Bovendien staan de wachtlijsten de best mogelijke matching niet in de weg aangezien er ook verderop in de wachtlijst gezocht kan worden als het belang van het kind dat vergt.

Er is toch een ‘maar’ en die heeft meer te maken met de zekerheid (feitelijke en rechtszekerheid) van een dergelijke ingreep dan met de ingreep zelf. Het kind, dat

het centrum uitmaakt van adoptie, heeft nood aan en recht op opgroeien in een gezinscontext, aan het opbouwen van 'meaningful relations' (zie supra).

Daaruit volgt dat elk ingrijpen, bijvoorbeeld op de volgorde van de wachtlijst, zo moet opgebouwd zijn dat geen feitelijke onzekerheid ontstaat over de toewijzing van kinderen aan een gezin. Elk kind moet tijdig en zeker een plek kunnen vinden bij geschikte en best gematchte adoptieouders.

Daarnaast – en er sterk mee verwant – moet gewaakt worden over de juridische zekerheid. Wanneer bijvoorbeeld aanpassingen aan de wachtlijsten voor kandidaat-adoptanten zouden overwogen worden, mogen zij niet gebouwd zijn op wankelende juridische fundamenten of doorspekt zijn met nattevingerwerk. Daaruit zou immers meteen en zonder twijfel het risico ontstaan op een rechterlijke vernietiging van de aanpassing. Bovendien zou dit aanleiding kunnen geven tot een jarenlange procedureslag bij rechtbanken. Zulks lijkt nooit verenigbaar met de belangen van te adopteren kinderen.

Belangrijk is ook op te merken dat het belang van het kind niet lijkt te worden geschaad door op dit moment vast te houden aan de huidige wachtlijst. Het kind heeft alle belang bij een goede matching en het nestelen in een gezonde gezinscontext, maar het bestaan van de wachtlijst en de volgorde daarvan raakt voorts niet aan de kindzijde. De beperkte juridische, of feitelijke onzekerheid die zou kunnen ontstaan als gevolg van een niet-ingrijpen, wordt in randnummer 23 geduid. Een correctie op de wachtlijst moet dus begrepen worden als een tegemoetkoming van de overheid aan de vraag tot herstel langs de kant van de kandidaat-adoptanten en is geen tegemoetkomen aan eventuele schade ten opzichte van het belang van het kind.

4. De zoektocht naar een herstel in natura voor de benadeelde kandidaat-adoptieouders

8. De vraag die de Vlaamse Ombudsdienst hier beantwoordt, peilt naar herstel in natura voor de verzoekers (uit klachtendossier 2020-4159) en kandidaten in een gelijkaardige positie. Zij zouden dan in de wachtrij stijgen in verhouding tot het aantal plaatsen dat zij verloren door de onbillijke vertragingen die de Ombudsdienst vaststelde in het rapport van 2021. Ze hopen zo toch een kind te kunnen adopteren binnen een termijn die aanleunt bij wat zij redelijkerwijs mochten verwachten voor ze geconfronteerd werden met de vastgestelde vertragingen. De verzoekers kijken begrijpelijkerwijs richting de overheid om dit herstel te bieden.

9. Het bestaan van een legitieme verwachting ten aanzien van de overheid betekent niet dat de overheid die verwachting ook daadwerkelijk kan honoreren in de praktijk.

In het eerste rapport en na onderzoek, bevestigde de Vlaamse Ombudsdienst de conclusies van het Vlaams Centrum voor Adoptie en het Adoptiehuis dat herstel voor de verzoekers (en andere kandidaat-adoptanten in dezelfde positie) niet mogelijk is zonder opnieuw andere kandidaat-adoptanten te raken in hun gerechtvaardigde vertrouwen en zonder chaos te creëren op de wachtlijst.

Op uitdrukkelijke vraag van de parlementaire Commissie en na een nieuw, open onderzoek, geeft de Vlaamse Ombudsdienst hier een aantal preciezere overwegingen mee dat uiteindelijk, ook na het verdere onderzoek van de adoptietrajecten, nog steeds cruciaal blijkt. Uiteraard fungeert het belang van het kind, waar het in het geding is, als ultieme toetssteen conform het recht van de mensenrechten. Waar dat in de weegschaal ligt, zal het dus doorwegen ten aanzien van andere rechten of grondrechten.

Met het overzicht dat hierna geboden wordt, wil de Vlaamse Ombudsdienst de decreetgever helpen om geïnformeerde keuzes te maken.

4.1 Voor wie geldt een mogelijk herstel in natura?

10. De eerste kwestie die zich opdringt, is de vraag wie het herstel in natura zal ervaren. De twee vastgestelde vertragingen uit het rapport 'Ontelbare jaren een kind verwachten' hebben ongetwijfeld de trajecten van nog andere kandidaten geraakt. Misschien bestonden er nog andere vertragingen die niet meteen uit de cijfers naar voren springen. In een traject dat nu eenmaal lang duurt, zijn sommigen mogelijk niet op de hoogte van de vertraging. Hen identificeren is een extreem moeilijke kwestie, onder meer vanwege de verwevenheid van intentie en omstandigheden. Dit punt komt hieronder verder aan bod in randnummer 12.

Een herstel in natura, uitgewerkt door de decreetgever, zou redelijkerwijs een oplossing moeten aanreiken aan alle getroffen kandidaat-adoptanten en niet enkel aan de concrete verzoekers.

4.2 Welke schouders dragen de correctie?

11. Een tweede vraag is de vraag naar wie de eventueel minder gunstige gevolgen zou dragen wanneer een herschikking van de wachtlijst daartoe zou leiden.

Uit de geanonimiseerde tabellen blijkt duidelijk dat de verzoekers uit het klachtendossier en personen in een gelijke positie, anderen hebben moeten laten voorgaan die intussen al daadwerkelijk geadopteerd hebben. Zij blijven vanuit het belang van het kind, dat nood heeft aan een stabiele opvoedingssituatie, duidelijk buiten schot.

Een eventuele correctie zou bijgevolg gedragen worden door ouders die, gewoonlijk buiten hun eigen keuze om, nog op de wachtlijst staan of door ouders die zich nog in eerdere fases van het adoptietraject bevinden. Omdat niet meer alle schouders beschikbaar zijn voor de correctie, zou die correctie wat zwaarder kunnen wegen op zij die overblijven, dan wanneer die nog op alle kandidaten kon toegepast worden.

4.3 Vertragingen verrekenen: welke en hoe?

12. Een derde knoop die de decreetgever zou moeten doorhakken wanneer er aanpassingen zouden gebeuren aan de volgorde van de wachtlijst, gaat over de keuze van de te verrekenen vertragingen en de wijze waarop dit gebeurt.

Het eerdere rapport van de Ombudsdienst stelt in de situatie van de verzoekers twee onbillijke vertragingen vast die tot de verlenging van de wachttijd hebben geleid voor de verzoekers. Het is niet uitgesloten dat er nog andere onbillijke vertragingen bestonden in andere trajecten dan het traject dat door de Vlaamse Ombudsdienst bestudeerd werd in de klachtenbehandeling. Maar er bestaan daarnaast ook nog andere factoren die tot een variërende doorlooptijd kunnen leiden in een adoptieprocedure en de vraag rijst welke daarvan verrekend moeten of kunnen worden in een eventuele correctie en hoe die verrekend zouden worden.

Soms is er een vertraging op te merken die binnen de keuzevrijheid lag van de kandidaat-adoptanten. Zo kunnen zij om allerlei (soms persoonlijke) redenen beslissen dat het beter is een zekere tijd te laten verlopen vooraleer over te gaan naar een volgende fase. Dan lijkt er niet meteen een reden te bestaan om daar achteraf een correctie op door te voeren. Immers, corrigeren door een kandidaat te versnellen, betekent in realiteit dat een andere kandidaat vertraagt.

Daarenboven is het - zoals de data nu bestaan - niet mogelijk om uit de objectieve cijfers in de tabellen te distilleren welk aandeel van de doorlooptijd bepaald werd door de vrije keuze van de verschillende kandidaten en welk aandeel zuiver aan overheidszijde ligt. Daar komt nog bij dat net die gegevens soms ook erg verweven zijn. De intentie is vaak innig verbonden met de omstandigheden. Een niet-gekozen vertraging zou een kandidaat-adoptant bijvoorbeeld kunnen doen terechtkomen in een voor hem/haar minder gunstig tijdsframe of op een moment waarop diens omstandigheden gewijzigd zijn.

Sommige andere variaties in doorlooptijd wortelen niet in de keuzes van de kandidaten, maar liggen tegelijk ook buiten de verantwoordelijkheid en het bereik van de Vlaamse overheid. Zo is er een verschil in doorlooptijd tussen de rechtbanken die in Vlaanderen een geschiktheidsvonnis afleveren.

Elke denkbare oplossing of elk scenario zal sommige van deze vertragingen wel en andere vertragingen niet remediëren. Om schendingen van het gelijkheidsbeginsel te vermijden moet goed verantwoord worden waarom bepaalde vertragingen wel en andere vertragingen niet gecorrigeerd worden.

13. Daarenboven moet gewaakt worden over de manier waarop een vertraging uiteindelijk gecompenseerd wordt. Om verdere ongelijkheid te vermijden moet de compensatie in verhouding staan tot of proportioneel zijn met het geleden nadeel.

Een eerste mogelijkheid zou zijn om de volgorde op de wachtlijst te laten bepalen door de allereerste aanmelddatum. In dit geval wordt zelfs het verschil in doorlooptijden bij de rechtbanken toch gecorrigeerd. Dit heeft als nadeel dat ook vertragingen vanwege de eigen keuze - in de huidige stand nauwelijks, eigenlijk zelfs niet te identificeren - uitgevlakt worden.

Daarnaast kan er met concretere correcties gewerkt worden. Dat kan bijvoorbeeld via een concrete berekening van de vertragingen of versnellingen of via een forfait. De eerste van die opties, een concrete berekening, blijkt buitengewoon lastig, zoals beschreven in randnummer 12.

De forfaitaire verrekening is iets eenvoudiger en dit bestaat al. Het Vlaams Centrum voor Adoptie stelde tijdens het onderzoek en ook bij de gedachtewisseling op [2 maart 2021](#) dat het zo'n verrekening toepast, sinds werd vastgesteld dat het laattijdig overschakelen van interlandelijke naar binnenlandse adoptie een snellere doorstroming betekende. Door daarvoor een forfaitaire wachttijd toe te voegen aan het traject, zou dit ongewenste neveneffect geneutraliseerd worden voor iedereen die zo anders versneld zou doorstromen. Op die manier zou een onbillijke vertraging voor anderen verder voorkomen kunnen worden.

Een extra forfaitaire wachttijd heeft een belangrijk nadeel: het is steeds de vraag in hoeverre een forfait overeenkomt met een werkelijk voordeel. Een forfait is altijd een oververeenvoudiging van de realiteit. De forfaitaire verrekening voor het heroriënteren tussen interlandelijke en binnenlandse adoptie wordt op dit moment bepaald op 18 maanden. In de huidige stand zou die termijn volgens de Adoptieautoriteit aansluiten bij het daadwerkelijke voordeel dat de kandidaten zouden krijgen door te heroriënteren. De omvang van het forfait ligt niet vast en zou aan de reële omstandigheden aangepast kunnen worden om geen nieuwe ongelijkheden te genereren. Om die forfaitaire wachttijd vast te stellen, wordt in de gaten gehouden wat de gemiddelde duur is van de procedure vanaf de betaling van de voorbereidingscursus tot aan het geschikheidsvonnis.

De rechtsgrond voor deze correctie is zeer beperkt te noemen. Een spoor ervan zit in het [besluit](#) van de Vlaamse Regering van 2016, dat aan het VCA een controlerende taak toekent. Die bepaling wordt hier geïnterpreteerd als een controle van de doorlooptijd gecombineerd met een mogelijkheid om te corrigeren. Aan de kandidaten die zich melden bij het Adoptiehuis wordt gevraagd om ook het VCA op de hoogte te brengen van deze aanmelding. Op dat moment zou VCA die controle nog doen. Alternatief, wanneer kandidaat-adoptanten die stap oversloegen, zou ze plaatsvinden op basis van de informatie die Adoptiehuis uitwisselt met VCA voor de opvolging van de trajecten.

Deze forfaitaire vertraging werd aangekondigd in de zomer van 2020. Uit de geanonimiseerde tabellen noch uit de informatie van VCA of Adoptiehuis kan goed opgemaakt worden hoe vaak die werd toegepast. Volgens het VCA zou het gaan om zo'n 3 of 4 toepassingen waarbij één kandidaat-adoptant uiteindelijk toch koos voor interlandelijke adoptie.

Hoe dan ook, een dergelijke forfaitaire vertraging bestaat en zou eventueel - mogelijk mits uitwerken van een sterkere rechtsgrond - breder toegepast kunnen worden voor de vastgestelde vertragingen en ook voor nog andere onbillijke vertragingen, als die zouden opduiken. De lengte van dat forfait moet goed gekozen en onderbouwd zijn om geen schending van het gelijkheidsbeginsel te veroorzaken.

4.4 Rechtszekerheid en het vertrouwen honoreren, in het bijzonder voor ouders met een concreet perspectief

14. De verzoekers klagen terecht telkens opnieuw aan dat zij geschaad zijn in hun gerechtvaardigde vertrouwen. Zij gingen er immers van uit dat de procedure voor kandidaat-adoptanten zonder onbillijkheden zou verlopen. Dat neemt echter niet

weg dat er ook nu, bij een eventuele correctie, rekening gehouden moet worden met het gewettigde vertrouwen van de andere kandidaten.

Dit is in het bijzonder een aandachtspunt voor de kleine groep kandidaat-adoptanten die in de allerlaatste rechte lijn zit en een heel concreet perspectief heeft op het mogen verwelkomen van een kind in het gezin. Met deze groep moet de decreetgever rekening houden, in het bijzonder ook vanuit het belang van het kind dat misschien soms al met één been in het adoptiegezin staat.

Het bepalen van de omvang van die groep mag zeker niet vervallen in arbitraire keuzes en is daarom een moeilijke oefening. Op basis van de informatie die de Vlaamse Ombudsdienst opvroeg, is het vaste praktijk dat de kandidaten die op de 10de plek van de wachtlijst bij Adoptiehuis belanden, daarvan verwittigd worden. Grosso modo zijn dit de kandidaat-adoptanten die in het daaropvolgende half jaar een plaatsing van een kind mogen verwachten. Er worden met hen dan verdere begeleidingsgesprekken opgestart met het oog op de plaatsing van een kind. Het is een verdedigbare keuze om deze groep ongemoeid te laten op hun huidige plek op de wachtlijst, al is dat tegelijk ook een betwistbare keuze. De kandidaten die zich nu op plaats 11 bevinden zullen er immers ook van uit gaan dat het voor hen niet meer zo lang wachten is. Hun gerechtvaardigde vertrouwen zou ook geschaad kunnen worden wanneer zij nu bij een ingrijpen van de decreetgever plots zouden worden teruggeplaatst naar bijvoorbeeld plaats 22.

Evengoed is er een redenering mogelijk waarin men de kandidaat-adoptanten op bijvoorbeeld de eerste 20 plaatsen buiten de herstelmaatregel laat vallen. Zo waarborgt men dat de adoptiepraktijk in het eerste daaropvolgende jaar geen invloed ondervindt van de herstelmaatregel.

In ieder geval is de impact verderop in de lijst en bij personen die nog geen toegewezen plaats op de eindwachtlijst bij Adoptiehuis krijgen, veel kleiner.

4.5 Binnen een beperkte juridische ruimte om in te grijpen

15. Elke vorm van herstel die een afdoende en gemotiveerd antwoord biedt op de bovenstaande uitdagingen, moet bovendien rekening houden met de bestaande juridische ruimte om in te grijpen op de huidige wachtlijst. In elke fase van het adoptietraject is het aanschuiven en wachten, tot het wachten voorbij is. Niet in elke fase kan vanuit juridisch oogpunt nog ingegrepen worden.

Ten eerste en conform wat hierboven werd opgemerkt, is er een aantal kinderen toegewezen en is de adoptie voor verschillende daarvan definitief (zie randnummer 11). Het spreekt voor zich en hoeft geen verder betoog dat een nieuwe regeling nooit een impact mag hebben op die betrokken kinderen.

Ten tweede kan gekeken worden naar de kandidaten in de eindfase, d.w.z. kandidaten die aangemeld zijn bij Adoptiehuis, waarbij sommigen een bemiddelingsovereenkomst hebben ondertekend met Adoptiehuis.

Op 31 december 2021 waren er 21 kandidaten aangemeld bij Adoptiehuis. Zij wachten nog op de daadwerkelijke ondertekening, maar ze staan wel al op de finale wachtlijst en bij hen is het gerechtvaardigde vertrouwen gewekt dat ze in de volgorde van hun aanmelddatum zullen doorschuiven.

Daarnaast zijn er op dit ogenblik 58 kandidaat-adoptanten (koppels of single), waaronder de verzoekers uit dit klachtdossier, die dit alles al bevestigd hebben gezien in een bemiddelingsovereenkomst. Deze groep springt het meest in het oog omdat hun wachtplaats ook daadwerkelijk al in een rangtelwoord uitgedrukt is.

Die overeenkomst bevestigt onder meer de toewijzing van de plaats via onderstaande bepaling:

“Art. 02 Plaats op de wachtlijst:

Kandidaat-adoptanten krijgen een plaats op de wachtlijst van Adoptiehuis, aansluitend op de kandidaat-adoptanten die reeds een bemiddelingsovereenkomst hebben.

Adoptiehuis kan niet inschatten wat de wachttijd voor kandidaat-adoptanten is, wanneer een kindje aan hen toegewezen zal worden. De plaats op de wachtlijst is mede bepalend voor datum van plaatsing van een kind evenals het aantal plaatsingen en de matching. Jaarlijks plaatst Adoptiehuis gemiddeld 20 kinderen”

M.a.w., de overeenkomst bekrachtigt het gegeven dat alle kandidaten hun plaats op de wachtlijst hebben gekregen op basis van de volgorde van doorstroming naar de bemiddelingsovereenkomst. Deze overeenkomst geldt als wet volgens het beginsel ‘pacta sunt servanda’ en de verschillende wederzijdse rechten en plichten moeten gehonoreerd worden.

Een concrete aanpassing aan de wachtlijst als herstel voor o.m. deze verzoekers, zou een aanpassing van deze overeenkomst vergen en vereist dus dat alleszins alle 58 kandidaat-adoptanten op de wachtlijst en Adoptiehuis zich akkoord verklaren

daarmee. Bij uitbreiding zou dit ook nodig kunnen zijn voor de 21 die zich hebben aangemeld en die erop vertrouwen dat die aanmelding bepalend is voor de volgorde op de wachtlijst. Een akkoord verkrijgen van al die partijen lijkt een onwaarschijnlijk scenario. De jarenlange bemiddelingspraktijk van de Vlaamse Ombudsdienst kent alvast geen precedentes van die soort, eerder wel tegenvoorbeelden waar bleek dat zulks niet lukt. Er is m.a.w. juridisch voor deze groep geen ruimte om een correctie door te voeren, zelfs niet door de decreetgever.

Hieruit blijkt dus dat correcties op onbillijkheden in het voorafgaandelijke bestuurlijke proces maar mogelijk zijn tot aan het allerlaatste moment voordat de kandidaten zich aanmelden bij Adoptiehuis en ook voor de ondertekening van de bemiddelingsovereenkomst.

Ten derde is er de groep van kandidaten die zich bevindt in de fases die voorafgaan aan de bemiddelingsovereenkomst en waar de bovenstaande bezwaren die dit alles betonen, nog niet bestaan. Voor deze groep is de manoeuvreerruimte nog steeds beperkt vanwege de hierboven genoemde redenen (randnummers 10 tot 14), maar de beletsels uit dit randnummer bestaan voor hen niet.

4.6 Het tijds kader om in te grijpen

16. Uit het voorgaande blijkt dat rekening gehouden moet worden met de grenzen van tijd. Het tijds kader waarbinnen in realiteit ingegrepen kan worden, is telkens relatief klein. De tijd heeft wel degelijk een effect op de wachtrij: kandidaten schuiven aan en stromen op een bepaald moment door naar weer een volgende stap; er zijn kandidaten die contractuele rechten en plichten zien ontstaan; er zijn er die een concreet perspectief op een adoptie in de nabije toekomst krijgen; er zijn er die een kind toegewezen krijgen en er zijn er ook die er na al dat wachten de brui aan geven. Ook voor de verzoekers tikt de klok: zij schoven op van plaats 50 bij het eerste rapport naar plaats 29 ten tijde van dit vervolgrapport.

Correcties moeten bijgevolg welgemikt zijn en rekening houden met die tikkende klok.

4.7 Concreet: wankle wegen naar een vorm van herstel in natura

17. De Ombudsdienst keek met een frisse blik en vernieuwde zin voor oplossingen naar de thematiek. Daarbij werden tal van verschillende scenario's bestudeerd en afgetoetst. Uiteraard werd daarbij met name gekeken naar uitkomsten die een antwoord kunnen bieden op de vastgestelde onbillijke vertragingen ten aanzien van de verzoekers uit het klachtendossier en personen die zich in een gelijkaardige positie bevinden. Snel bleek dat dezelfde hindernissen als uit 'Ontelbare jaren een kind verwachten' opdoken en een oplossing ontzettend bemoeilijken voor de groep die zich op de finale wachtlijst bevindt.

Een aantal van de overwogen scenario's wordt hieronder preciezer omschreven. Ze illustreren goed waar en hoe vaak het schoentje knelt. Elk ervan is kwetsbaar op verschillende van de hierboven aangegeven punten en steeds opnieuw dreigen ze andere of alle kandidaat-adoptieouders en betrokken kinderen in onzekerheid te storten.

18. Een **eerste** voorbeeld van een maatregel die de dreiging van vertraging zou kunnen overwegen om herstel te bieden aan de betrokken kandidaat-adoptanten en personen in een gelijkaardige positie, zou kunnen uitgaan van de originele aanmelddatum. Wanneer kandidaten zich dan zouden aanmelden bij Adoptiehuis telt de oorspronkelijke aanmeldingsdatum als bepalend voor de volgorde op de uiteindelijke wachtlijst.

Op deze manier wordt abstractie gemaakt van de tijd die een kandidaat-adoptieouder nodig had om de eerdere fasen van de adoptieprocedure te doorlopen. Alle verschillen in doorloopduur worden zo uitgevlakt. Het gaat dus om alle verschillen die buiten de wil liggen van de kandidaten zoals bijvoorbeeld de verschillen die te maken hebben met het instroombeheer, met het verkrijgen van het geschiktheidsvonnis. Maar in dit scenario zouden ook verschillen die meer in de vrije wil van kandidaten liggen uitgevlakt zijn, bijvoorbeeld de vertraging die ontstaat wanneer kandidaten zelf hun traject (tijdelijk) pauzeren.

Een licht aangepaste variant op dit eerste scenario vertrekt ook vanuit de originele aanmelddatum, maar vertragingen die te maken hebben met de eigen keuze zouden daarin wel het traject verlengen. Zoals hierboven gesteld (randnummer 12) hangen intentie en omstandigheden vaak nauw samen. Het is dus niet altijd mogelijk om afgaande op de cijfertabellen, de vrije keuze af te scheiden van de omstandigheden. Bovendien is het niet altijd mogelijk precies aan te wijzen op welke punten kandidaat-adoptanten zelf meer diligent hun procedure hadden moeten opvolgen.

Voor de toekomst kan dit wel werken, met name wanneer de kandidaten uitdrukkelijk zouden moeten signaleren dat zij het traject tijdelijk willen stilleggen. Die periodes zouden dan wel daadwerkelijk vertragen, zoals beoogd.

Vanzelfsprekend zou een dergelijk systeem voor sommige kandidaten in de wachtrij een (grote) sprong vooruit zijn en voor anderen een (grote) sprong achteruit. Deze vorm van herstel breekt evenwel in op het engagement dat het Adoptiehuis aanging met de 58 (+eventueel de 21) kandidaten die een plaats op de wachtlijst kregen. Zulks kan dus enkel voor zij die na hen volgen.

19. Een **tweede** scenario voor herstel zou erin kunnen bestaan dat de decreetgever bij wijze van uitzonderlijke maatregel – bijvoorbeeld - de elfde plaats van de wachtlijst reserveert voor alle kandidaten wiens procedure langer aansleepte dan de gemiddelde doorlooptijd berekend over alle kandidaten. Die plaats wordt dan bezet in de volgorde van de doorlooptijd.

In dit scenario vrijwaart de decreetgever de plaatsen hoger op de wachtlijst - bijvoorbeeld de eerste tien - om zo tegemoet te komen aan de overwegingen omtrent rechtszekerheid en vertrouwen in hoofde van de personen die zich op die plekken op de wachtlijst bevinden (zie randnummer 14). Het gaat dan om de kandidaat-adoptanten die al een concrete verwachting hebben over de toewijzing van een kind binnen een korte termijn. Hiermee komt deze uitkomst ook tegemoet aan wat werd geschreven over het belang van het te adopteren kind. Verderop in de wachtlijst is het belang van het kind minder in het geding en kan vlotter ingegrepen worden (zie randnummers 7 en 14).

Dit scenario heeft als bijkomend voordeel dat in één beweging een grote correctie kan worden doorgevoerd via een algemene maatregel. Daardoor botst het niet op de berekeningsmoeilijkheden die zouden kunnen ontstaan door elk individueel traject afzonderlijk te fileren en bijvoorbeeld intentie van omstandigheden te willen scheiden voor het bepalen van vertragingen.

Het resultaat is echter opnieuw wankel. Voor de ouders met een tot nu toe eerder beperkte doorlooptijd, geplaatst na positie 10, betekent dit dat hun doorlooptijd zal toenemen, soms in sterke mate. Dit is deels te verklaren doordat het de op de wachtlijst resterende schouders zijn die de correctie dragen (zie randnummer 11). Deze kandidaten zouden door deze correctie achteruit schuiven en zullen misschien veel langer wachten dan de op dit moment genoteerde gemiddelde doorlooptijden waar zij momenteel onder zitten. Voor hen worden geen verdere berekeningen gemaakt over hun traject. Voor wie zich collectief op de plaats 11 bevindt, geldt dan

allicht ook dat abstractie wordt gemaakt van de eigen inbreng in het verlengde traject, bijvoorbeeld wanneer zij de adoptie zelf een tijd hebben laten rusten.

Voor de finale wachtlijst van 58 (+21) is er de bijkomende hinderpaal die hierboven al meermaals genoemd werd. Een oplossing zoals in dit scenario is dus in realiteit enkel mogelijk voor wie zich nog niet in die fase bevindt.

20. In een **derde** variant zou de decreetgever kunnen proberen om de onbillijke vertragingen op een meer precieze wijze te verrekenen voor elk van de kandidaat-adoptanten.

Bij wijze van voorbeeld kan gekeken worden naar de versnelling die sommigen gekregen hebben door via de gerichte instroom snel door te schuiven op basis van een keuze waar ze achteraf niet aan vasthouden. De versnelling van de ene is de vertraging van een andere. Die vertraging kan gecorrigeerd worden door voor alle ouders die zich kandidaat hebben gesteld in de jaren waarin die versnelde instroom werd vastgesteld, een gemiddelde wachtermijn te berekenen over alle kandidaat-adoptanten. Vervolgens zouden ouders die deze gemiddelde wachtermijn overschrijden een even grote “aftrek” kunnen krijgen op hun aanmeldingsdatum waardoor zij de verloren tijd in de lijst goed zouden kunnen maken.

Het Vlaams Adoptiecentrum paste naar eigen zeggen een gelijkaardig, maar omgekeerd systeem toe. Het werkte niet met een aftrek, maar wel met een bijtelling voor alle kandidaten die voordeel haalden uit een overstap van interlandelijke naar binnenlandse adoptie. Zij kregen geen precies berekende vertraging, maar wel een forfaitaire vertraging van 18 maanden toegevoegd om het opgelopen voordeel te compenseren. Het forfaitaire karakter heeft het voordeel van de duidelijkheid en rekt veel gemakkelijker dan voor elke kandidaat afzonderlijk het traject te moeten uitpluizen. Zoals eerder aangegeven is het vastprikken van die termijn en het in overeenstemming houden met reële voordelen geen sinecure.

Een knelpunt voor dit scenario is het gegeven dat voor de kandidaat-adoptanten uit het klachtdossier twee onbillijke vertragingen opgemerkt werden. Echter, het is niet geheel duidelijk of daarmee alle onbillijkheden ook uit andere trajecten opgemerkt zijn. Bovendien moet opnieuw opgemerkt worden dat de juridische ruimte gesloten is voor de 58 (+21) kandidaten op de wachtlijst.

21. Hier werden drie scenario's opgenomen, maar uiteraard kunnen er nog allerlei andere varianten bedacht worden. Ze zullen allemaal in meerdere of mindere mate tegemoetkomen aan bezwaren en richtlijnen die hierboven genoemd werden. Telkens blijkt dat de juridische ruimte om in te grijpen in realiteit onbestaande is voor de groep van 58 die een contract heeft met Adoptiehuis en allicht ook voor de groep van 21 bij wie het gerechtvaardigde vertrouwen gewekt is dat zij zullen wachten in de volgorde bepaald door de aanmelddatum.

4.8 Tussenbesluit

22. Zelfs met de blik fors gericht op mogelijke uitkomsten, kan de Vlaamse Ombudsdienst niet anders dan vaststellen dat er uiterst weinig tot geen marge is om een algemene, decretale oplossing te vinden die rechtszeker is en die niet opnieuw rechten of grondrechten schendt. Telkens moeten immers knopen doorgehakt worden die dreigen arbitrair te zijn (bv. welke groep blijft ongemoeid op de wachtlijst). De potentieel jarenlange juridische strijd die daaruit zou kunnen voortvloeien - afhankelijk van het type van besluit voor de Raad van State, het Grondwettelijk Hof en daarna uiteindelijk ook voor de burgerlijke rechtbank -, zou niemands belangen dienen, in het bijzonder niet die van de kinderen over wie dit allemaal gaat.
23. Die conclusie is buitengewoon hard, in het bijzonder voor de concrete verzoekers uit het klachtendossier. Ze komt echter met een dubbele nuancering.

De vaststelling dat herstel in natura bij wijze van algemene maatregel door de wetgever niet mogelijk is, doet uiteraard niets af aan het recht van de verzoekers om herstel voor hun schade te zoeken bij de rechter. De rechter zal oordelen of de aantasting van hun belangen een rechtenschending uitmaakt en welke prestatie of vergoeding daar tegenover moet staan.

De Vlaamse Ombudsdienst weet uiteraard dat dit absoluut niet de uitkomst is waarop verzoekers (en kandidaat-adoptanten in een parallelle positie) hopen. In deze gevoelige materie, alsook in andere materies waar er in realiteit een onherstelbaar nadeel werd opgelopen, volstaat een herstel bij equivalent of schadevergoeding nooit om goed te maken wat mensen kwijt zijn. Het recht toont zich hier in alle onvolmaaktheid, maar is wel op die manier gebouwd.

Een tweede nuancering betreft de mogelijkheden tot actie van de decreetgever. De vaststelling dat het onmogelijk is op reglementaire wijze de fouten gemaakt in het

verleden recht te zetten voor een aanzienlijke groep, betekent uiteraard niet dat de decreetgever en de uitvoerende macht moeten stilzitten voor wie volgt na de verzoekers uit het klachtendossier. Het vervolg van dit rapport gaat over wat zij vandaag kunnen betekenen voor de verzoekers die mogelijk in de toekomst zouden kunnen opstaan.

5. Tot slot: Voorkomen is beter dan genezen

24. Het verleden sluit vandaag naadloos aan op het heden. Na de kandidaten die zich vandaag op de wachtlijst bevinden, volgt nog een hele reeks kandidaten die een geschiktheidsvonnis probeert te verkrijgen, die nu informatiesessies volgt of die zich nu voor het eerst informeert over adoptie.

Hoewel herstel voor het verleden voor een omvangrijke groep nu niet tot de mogelijkheden van de decreetgever behoort - zoals hierboven beschreven -, heeft die wel een natuurlijke verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat het systeem langs overheidszijde aan alle kwaliteitseisen voldoet die het belang van het kind waarborgen en die de kandidaat-adoptanten en ook de geboorteouders terecht verwachten. Zo vermijdt hij dat deze wonden opnieuw geslagen worden bij weer andere kandidaten. Het dubbele onderzoek van de Vlaamse Ombudsdienst in dit concrete klachtendossier heeft alvast enkele punten aangewezen waar een stap gezet kan worden. Ongetwijfeld levert een meer algemene blik op binnenlandse adoptie nog andere punten op.

Een verder onderzoek en verdere hervormingen mogen echter nooit het risico doen ontstaan dat er op een bepaald moment geen adoptieouders gevonden kunnen worden voor adoptiekinderen die op een bepaald moment in de tijd een thuis zoeken. Zolang kinderen nood hebben aan adoptie, moeten er geschikte adoptieouders in een positie zijn om hen te kunnen ontvangen.

25. Een belangrijke ingreep die de decreetgever zou kunnen doen, is explicieter voorzien in een moment voor eventuele correcties. De decreetgever zou de Adoptieautoriteit een veel scherper omschreven opdracht kunnen geven om actief een laatste toezicht te houden over het gelopen traject vooraleer door te sturen voor het sluiten van een bemiddelingsovereenkomst. De decreetgever zou daarbij kunnen verduidelijken dat dit laatste controlemoment benut moet worden om ongelijke doorstromingen tijdig op te merken en beter te managen, volgens principes die nader te bepalen zijn.

Dit lijkt alvast tot de mogelijkheden te behoren, nu duidelijk is dat het Vlaams Centrum Adoptie eerder al enkele keren een forfaitaire vertraging toepaste als compensatie voor de versnelde doorstroom van kandidaten met een initiële voorkeur voor interlandelijke adoptie die nadien toch overschakelden op binnenlandse adoptie. Die vertraging van 18 maanden dient om een onterecht voordeel te voorkomen. Hier zou de decreetgever een solidere basis kunnen geven aan deze vorm van doorstroombeheer. De Adoptie-autoriteit noteert de gegevens over doorgevoerde correcties best nauwkeurig.

Vervolgens is het een kwestie om meer greep te vinden op de wijze waarop die doorstroom beheerd moet worden. In ieder geval blijkt uit al het voorgaande dat de gelijkheid en de proportionaliteit van maatregelen gerespecteerd moeten worden. De redeneringen uit randnummers 10-16 wijzen alvast de weg. Zo kan de vraag rijzen of bijvoorbeeld in de toekomst uitgegaan moet worden van de originele aanmelddatum, eventueel met correcties voor actieve pauzes van de kant van de kandidaten. Net zo goed zou de keuze kunnen vallen op het blijven gebruiken van verrekeningen (forfaitaire of reëel berekend). De decreetgever zou mee richting kunnen geven aan deze vragen.

26. Uit het traject dat de Vlaamse Ombudsdienst liep met de verzoekers uit het klachtendossier en uit andere signalen die werden opgepikt van kandidaat-adoptanten in de nasleep hiervan, blijkt nog iets anders.

Veel kandidaten krijgen met name tijdens het voortraject tot aan de ondertekening van de bemiddelingsovereenkomst het gevoel dat ze geen inzicht kunnen verwerven in het traject dat zij lopen. Ze begrijpen niet waarom hun traject op sommige punten trager verliep dan dat van anderen. Ze vragen dan vaak meer transparantie.

Dit soort van privacygevoelige processen (voor geboorteouders, voor kandidaat-adoptanten en uiteraard vooral nog voor het kind) spant natuurlijk met de vraag om transparantie, maar tegelijk is er ook wel wat voor te zeggen. Transparantie maakt dat kandidaten het adoptietraject nauwer kunnen opvolgen. Ze kunnen zo veel sneller het bestaan van eventuele vragen of onbillijkheden signaleren voordat ze onherstelbaar worden, althans in natura.

Die bedenkingen rond transparantie lijken zich grotendeels te bevinden in het voortraject, wanneer de kandidaten ook nog geen zicht hebben op een (genummerde) wachtplaats. En het klopt dat het Vlaams Centrum Adoptie een ruime discretionaire bevoegdheid heeft, in het bijzonder in het kader van het instroombeheer.

Een voorbeeld hiervan is de bepaling die beschrijft dat de instroom gecorrigeerd kan worden “op basis van andere aantoonbare evoluties”. Het is evident dat deze bepaling niet meteen individuele dossiers voorrang geeft, maar wel gericht is op het

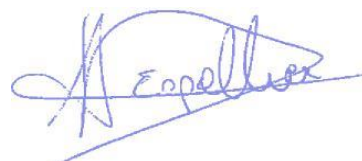
globale plaatje van doorstroming. En het is duidelijk dat die bepaling bedoeld is om de best mogelijke matching te organiseren en dus werkt in de richting van het belang van het kind. Tegelijk klopt het wel dat dit soort van bepalingen de transparantie niet vergroot. Hier zit een duidelijke spanning die maar kan verantwoord worden als de spanning klein genoeg gehouden wordt (m.a.w. er wordt zoveel mogelijk transparantie geboden bv. over welke criteria hebben gespeeld) en als die spanning uiteindelijk het belang van het kind laat doorwegen.

27. Dit alles brengt ook nogmaals de finale conclusie uit het voorafgaande rapport 'Ontelbare jaren een kind verwachten' op het voorplan. Veralgemeend zijn de wachtlijsten die bestaan voor kandidaat-adoptanten het gevolg van een evolutie die allicht goed is en die ook past bij de huidige stand van het recht: er zijn niet zoveel kinderen voor wie een ultimatum remedium gezocht wordt. Er zijn meestal andere (minder ingrijpende) maatregelen die geschikt zijn om kinderen te beschermen waar nodig.

Die evolutie plaatst kandidaten wel in een positie waarin zij soms ontzettend lang moeten wachten op het kind waarvoor zij hun hart willen openen. Soms komt het kind uiteindelijk nooit. Het blijft ook op dit moment onduidelijk of alle kandidaten zich daarvan bewust zijn en hierover kristalhelder geïnformeerd worden.

Om een antwoord te bieden op deze algemene vaststelling die geldt voor iedereen op de wachtlijst en voor al wie zich klaarstoomt voor een adoptietraject, is bij binnenlandse adoptie en bij de processen die ertoe leiden een stresstest nodig, gelijkaardig aan wat recent gebeurde voor interlandelijke adoptie, waarbij alle stemmen aan bod komen, ook de stemmen van adoptieouders en uiteraard ook de stemmen van geadopteerden naar wie met bijzondere aandacht geluisterd moet worden. Dit cruciale debat is nodig om de wijzigende evoluties (i.h.b. het kleine en globaal krimpende aantal adoptiekinderen) in een hedendaags perspectief te plaatsen.

Zo'n stresstest vergt een algemene bezinning over de figuur van adoptie, over hoe het verleden de les toont voor de toekomst en over hoe meer transparantie en rechtszekerheid geboden kunnen worden aan de betrokken personen. Ook hier lijkt een cruciale rol voor de decreetgever weggelegd.

dr. Annelies D'Espallier, Ombudsvrouw Gender